

ואפילו הקופיץ אינה טעונה טבילה, היות שצריך לה כדי לשבר בה עצמות.

ואם נמצאת הקופיץ כשהיא קשורה לסכין — הרי היא כסכין.

והרי הקופיץ בחזקת טהרה אפילו אם מצאה בארבעה עשר שחל בחול. שהרי הוא צריך אז את הסכין לשחיטה, ובודאי הטביל הבעלים המאבד את הקופיץ יחד עם הסכין, שהרי הוא קשור אליה.

ומדייקת הגמרא: מכך שהסיפא מדברת אודות מצייאת הסכין והקופיץ בשבת וביום טוב, מכלל זה יש להוכיח, דרישא האומרת שהמוצא קופיץ בין בזה ובין בזה שונה ומטביל — לא בשבת עסקינן.

כי אם גם הרישא מדברת בשבת נסתרים דברי הברייתא מהרישא לסיפא!

ובהכרח, שהברייתא היא כבן תימא, ולדבריו יש להטביל את הקופיץ הנמצא בארבעה עשר ביום חול, היות ולא הטבילוה הבעלים שאיבדוה. לפי שאין לו צורך להטבילה בשלשה עשר, היות ובארבעה עשר אין לו צורך בשבירת עצמות.

ומוכח שלבן תימא אסור לשבור את עצמות חגיגת ארבעה עשר!

ומנסה הגמרא לדחות, ולומר שאין הכרח שהברייתא כבן תימא [שלפיו אין שוברים את עצמות חגיגת ארבעה עשר, ולכן אין לבעלים צורך בקופיץ, ולפיכך לא הטבילוה].

ואלא המדובר בברייתא אפילו לרבנן, שלדעתם אין ודאות שהבעלים של הקופיץ

הטבילו אותה היות ויתכן שלא היה להם כלל צורך בהבאת חגיגת ארבעה עשר [ולכן לא היה להם עצמות לשבר ביום ארבעה עשר].

שאם בא הפסח במרובה, שהיתה החבורה ע-ב מועטת, והיה בשר מרובה מקרבן הפסח לכל אחד מהחבורה, שיכלו לשבוע ממנו, הם אינם מביאים עמו חגיגה.

ולכן לא הטבילו הבעלים את הקופיץ, לפי שלא היה להם עצמות של קרבן חגיגה לשבר.

ותמהה הגמרא: מנא ידעי הבעלים של הקופיץ, ביום שלשה עשר לניסן, שאין הם צריכים להטביל את הקופיץ לפני שקיעת החמה, היות ולא יביאו למחר חגיגה כי יש להם בשר פסח מרובה, ולא יהיה להם עצמות לשבר?

והרי עד למחר יכולים להמנות עליו אנשים רבים, ויצטרכו להביא חגיגה, ויהיה אז זקוק לקופיץ כדי לשבר בה את העצמות.

ומנסה הגמרא להעמיד שאין צורך למחרת בקופיץ, היות ולא יביאו קרבן חגיגה, מחמת שבא הפסח בטומאה:

ואלא, שבא הפסח בטומאה, שהיו רוב הציבור טמאים, והותר להם להביא בטומאה רק קרבן פסח, ולא קרבן חגיגה.

וגם את האוקימתא הזאת דוחה הגמרא:

סוף סוף מנא ידעי הבעלים של הקופיץ ביום שלשה עשר [שצריך אז להטביל את הקופיץ עבור קרבן החגיגה] שלמחר יהיו רוב הציבור טמאי מת, ולא יביאו קרבן חגיגה?

ומתרצת הגמרא באוקימתא נוספת:

**דמית נשיא**, וכל ישראל מצווים להתעסק בקבורתו, ונטמאים.

והוינן בה: **דמית נשיא** — אימת?

**אילימא דמית הנשיא בשלשה עשר**, ביום שעסקו הכל בטהרת כליהם לצורך מחר, ונטמאו באותו היום רוב הציבור — **סכין**, למה לי דמטביליה?

והשאלה היא הן ביחס לבעלים, שאין טעם שיטבילוה הואיל והוא עתיד לטמאותה, והן ביחס לאדם המוצא אותה, שאין טעם שיחזיקנה בטהרה לצורך שחיטת שלמי חגיגתו ביום טוב [כי לצורך הפסח אינו צריך להחזיקה בטהרה כי טומאה הותרה בציבור], היות והוא עתיד לטמאותה.

**ואלא, דמית הנשיא בארבעה עשר**, ואתמול בשלושה עשר הטבילו כולם את כליהם לצורך הפסח ולצורך החגיגה הבאה עמו.

אם כן, תיקשי: **מאי שנא סכין דמטביל** אותו בשלשה עשר היות והוא צריך לו לצורך הפסח, **ומאי שנא קופיין דלא מטביל לה?** והרי יש לו צורך בקופיין כדי לשבר עצמות החגיגה הבאה עם הפסח?!

והרי ביום שלשה עשר, כשמטהרים כולם את כליהם לצורך מחר, הוא אינו יודע שימות הנשיא למחר, ואינו סבור שלא יביאו מחר קרבן חגיגה?!

ומעמידה הגמרא באוקימתא נוספת:

**לא צריכא**, דהיה הנשיא גוסס בשלשה עשר. והסתפקו האנשים אם ימות למחר ויבוא

הפסח בטומאה, ולא יביאו עמו חגיגה, ולכן הם מטבילים רק את הסכין ולא את הקופיין.

**סכין**, דחר ספיקא הוא לאנשים אם ימות הנשיא — ודאי מטביל לה בעליה ביום שלשה עשר. כי יתכן שלא ימות הנשיא ויצטרך סכין טהורה לשחוט בה את קרבן הפסח.

אבל **קופיין**, דתרי שני ספיקי [שיבוארו להלן] יש לבעליה ביחס לצורך בטהרתה אם יצטרכו לה למחר — **לא מטביל לה בעליה**.

ושני הספיקות הם:

א. יתכן ולמחר ימות הנשיא, ויעשו את הפסח בטומאה, ואז לא יביאו חגיגה. כיון שפסח הבא בטומאה אין מביאים עמו חגיגה, ואין לו צורך בטהרת הקופיין כיון שלא ישברו למחר עצמות קרבן חגיגה.

ב. יתכן שתהיה אכילת הפסח מרובה, ולא יהיה צורך בהקרבת חגיגה, ולא יהיה לו צורך בקופיין.

שנינו במשנתנו שחגיגת ארבעה עשר אינה דוחה את השבת. ולדין זה מודה אפילו בן תימא המדמה את דין החגיגה הזאת לדין פסח בהרבה הלכות.

ועתה מביאה הגמרא ברייתא ובה דעתו של יהודה בן דורתאי הסובר שחגיגת ארבעה עשר דוחה את השבת!

**תניא: יהודה בן דורתאי פירש** מן החכמים ונבדל מהם, היות וחלק על מה שאמרו "אין חגיגת ארבעה עשר דוחה את השבת", והיה סבור שהיא דוחה את השבת.

אלא, קרא — לכדורב נחמן הוא דאתא.

דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: מנין ל"מותר הפסח" [פסח שלא הוקרב בזמנו, או שהפרישו מעות לקניית קרבן פסח וקנו קרבן, ונשארו מעות מיותרות] שקרב שלמים?

שנאמר "וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר".

וכי פסח מן הבקר בא? וחלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים.

אלא: מותר הפסח — יהא לקרבן שלמים, שהוא דבר הבא מן הצאן ומן הבקר.

והוינן בה: ורבנן, מאי טעמא לא דחי חגיגה הבאה עם הפסח וחגיגת חמשה עשר שבת?

הא ודאי קרבן ציבור הוא?! שהרי היא באה בכנופיא כמו קרבן פסח, וזמנה קבוע.

אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בן ספרא: אמר קרא בקרבן חגיגת חמשה עשר בחג הסוכות: [ויקרא כג] "והגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה".

וכי שבעה ימים בלבד מביאים קרבן חגיגה? והרי שמונה ימים הו, כולל יום שמיני עצרת, שמקריבים בו קרבן חגיגה!

אלא, מכאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת, ולכן יש להוריד את השבת ממנין שמונת הימים. ונמצא, שאינם אלא שבעה.

ומפסוק זה מוכח שאין לך חגיגה שדוחה שבת, והתמעטה ממנו גם חגיגת ארבעה עשר.

וכאשר חל ערב פסח בשבת, שלדעתו היו חייבים להביא בו חגיגת ארבעה עשר, רצה למנוע מעצמו את ביטול מצות חגיגה [לדעתו], ועזב את מקומו הסמוך למקום המקדש, הוא ודורתאי בנו.

והלך וישב לו בריחוק מקום, בדרום, כדי שיהיה פטור מלעלות לרגל ומלהתחייב בפסח ובחגיגה.

אמר יהודה בן דורתאי: אם יבוא אליהו, ויאמר להם לישראל: מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת — מה תשובה הן אומרים לו!?

תמחני על שני גדולי הדור, שמעיה ואבטליון, שהן החכמים גדולים ודרשנין גדולים, ולא אמרו להן לישראל: חגיגה דוחה את השבת.

אמר רב: מאי טעמא דבן דורתאי?

דכתיב [דברים טז] "וזבחת פסח לה' אלהיך — צאן ובקר".

וחלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים, ומה תלמוד לומר "בקר"?

אלא: צאן — זה פסח, בקר — זו חגיגה הבאה עמו.

ואמר רהמנא "וזבחת פסח", שקרא הכתוב גם לחגיגה הבאה עם הפסח בשם "פסח", ולכן היא דוחה את השבת כמו קרבן הפסח.

אמר תמה רב אשי על דרשתו של רב, שביאר את הפסוק לפי שיטת יהודה בן דורתאי: וכי אנן, טעמא דפרושים הפורשים מן החכמים — ניקו ונפרוש, נעמוד ונפרש?!?

משום חגיגה אינו יוצא בו, היות שקרבן חגיגה הוא דבר שבחובה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ולא מן קרבן שלמים.

ולכן אפילו אם הביא בתורת שלמים ביום טוב עצמו אינו יוצא בהם ידי חגיגה.

לימא מסייע ליה לעולא, מהא דכתיב קרא יתירה:

כתיב [דברים טז יג] "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים".

ולאחריו כתיב "ושמחת בחגך", דהיינו, באותם שבעת הימים.

ושוב חזר הכתוב ואמר "שבעת ימים תחוג לה' אלהיך — והיית אך שמח".

למדנו מכאן שהשמחה היא בשבעת ימי חג הסוכות ולא ביום השמיני.

אך מהיתור של הפסוק השני, שחזר הכתוב ואמר "והיית אך שמח" — למדנו לרבות לילי יום טוב האחרון [של שמיני עצרת] לשמחה, שחייבים לאכול בו בשר שלמים שהובאו ביום השביעי, שבהם יש שמחה.

כי אתא רבין מארץ ישראל לבבל, אמר: כך אמרתי שאלתי לפני רבותי:

כיצד אומר הכתוב "וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים"?

והרי פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה ימים להקרב קרבן חגיגה. כגון, שחל יום טוב הראשון של חג הסוכות בשבת, שאז גם שמיני עצרת חל בשבת.

אמר אביי: אבין תכלא [שמו של אדם שהיה קובר את בניו] לימא הוא זה שראוי לומר כי הא מילתא, שאלה שאינה הגונה שכזאת. ולא מן ראוי לרבין לשאול אותה.

היות ופשוטו של מקרא הוא: שמנה — לא משכחת לה כלל. שבעה — איתא ברוב שנים.

אמר עולא אמר רבי אלעזר: שלמים ששחטן מערב יום טוב — אינו יוצא בהן לא משום שמחה, ולא משום חגיגה.

משום שמחה, דכתיב [דברים כז] "וזבחת ושמחת" — בעינן זביחה ביום טוב, בשעת שמחה, ובהם יוצא ידי חובת שמחה, וכשזבח בערב יום טוב ליכא זביחה בשעת שמחה. (1)

עא-א

אך השאגת אריה והערוך לנר [סוכה מח] והמאיר לעולם וכן החזון איש סוברים שאין מצוה שכזאת.

ועיין במאירי בחגיגה שהביא דעת מי שאמר שיש מצוה לזבוח שלמי שמחה ודחה אותו. והחזון איש הסתפק אם יש מצוה לאכול בשר שלמים פעם ביום ופעם כלילה או שדי לאכול פעם אחת ביממה [עמודים 410, 446].

1. נחלקו רבותינו האחרונים אם צריך לזבוח שלמי שמחה לשם מצות שמחה ברגל, או די באכילת בשר קדשים, גם אם לא היתה בשעת זביחה מחשבה לזבוחם כשלמי שמחה.

הצל"ח בחגיגה דף ו והאמרי ברוך [בהגהות לטורי אבן חגיגה אבני מילואים דף ו] וכן כתב האבי עזרי שיש מצוה להקריב לפחות פעם אחת קרבן לשם שלמי שמחה.